

Privatna korespondenca iz osebnega fonda dr. Antona Slodnjaka (1899-1983)

MAJA GOMBAČ

"V nekaj besedah bi rada izrazila neomajano spoštovanje do Vas kot slovstvenega strokovnjaka, idealnega predavatelja in razumevajočega človeka ... Vaši prvi slušatelji na Univerzi, ki smo šli dvakrat skozi Vašo preizkušnjo, občudujemo genialno sposobnost, nenavadno pronicljivost in tenkočutno interpretacijo Vašega bogatega in plodnega dela. Svojim slušateljem ste v zgled požrtvovalnega in neutrudnega raziskovalca slovstvene preteklosti in sedanjosti ter družbene in kulturne problematike. Zato Vam obljubljam, da bomo obogateni z Vašimi spoznanji skušali vzgajati najmlajši rod s tisto vse-razumevajočo človečnostjo, ki jo v polni meri izžareva Vaša osebnost."¹

Tako je zapisala nekdanja Slodnjakova učenka Ivana Černič v pismu z dne 29. decembra 1958. To pismo je le eno izmed številnih pisnih zapuščin, ki jo je pred desetimi leti njegova žena Breda zaupala v varstvo Arhivu Republike Slovenije.² Tako smo v arhivu obogateni s Slodnjakovo pisno zapuščino, ki je danes, vsaj kar se tiče privatne korespondence, že urejena, popisana in pripravljena, da jo razišče zgoraj omenjeni "najmlajši rod". V tem prispevku se bom zato osredotočila predvsem na njegovo zasebno korespondenco. Zanj smo v arhivu naredili delni arhivski inventar z abecednim kazalom, ki bo pomembno pripomogel k lažjemu popotovanju po življenju in delu znanega literarnega zgodovinarja dr. Antona Slodnjaka.

Slodnjakova življenjska pot je bila na prvi pogled podobna potem, ki so jih prehodili tudi drugi slovenski profesorji. Rodil se je leta 1899 v kmečki hiši v Slovenskih goricah. V Juršincih, nedaleč od rojstnih Bodkovcev, je obiskoval osnovno šolo, v Mariboru pa klasično gimnazijo. Po maturi leta 1920 je odšel v Ljubljano in se na univerzi vpisal na slavistiko. Leta 1925 je promoviral z disertacijo o Davorinu Trstenjaku, nato bil dve leti štipendist univerze v Krakovu in tam tudi leto dni lektor za slovenski jezik. V letih od 1927 do 1945 je poučeval slovenščino na Trgovski akademiji v Ljubljani. Med vojno je bil kot privrženec in sodelavec OF trikrat (1941, 1942, 1945) zaprt. Nato je bil kratko obdobje

načelnik oddelka za strokovno šolstvo pri ministrstvu za trgovino in preskrbo, dokler ni bil leta 1947 povabljen na univerzo v Zagreb za izrednega profesorja za slovenski jezik in književnost. Leta 1950 se je vrnil v Ljubljano in na univerzi dobil naziv rednega profesorja za slovensko književnost.

Kmalu po izidu njegove knjige "Zgodovina slovenske literature"³ v nemškem jeziku je bil leta 1959 pod ideološko-političnim pritiskom predčasno upokojen. Od 1962 do 1965 je pokoj prekinil z gostovanjem na univerzi v Frankfurtu ob Majni, kjer je predaval o južnoslovanski književnosti in slovenščini. Za rednega člana SAZU je bil izvoljen leta 1967, za dopisnega člana JAZU v Zagrebu pa leta 1977. Umril je leta 1983 v Ljubljani.

Na tem mestu ne bom naštevala vseh njegovih del, pomembno pa je povedati, da je Slodnjak svoje raziskovanje posvetil življenju in delu slovenskih pesnikov in pisateljev, še posebej Prešernu, Levstiku in Cankarju. S predavanji na tujih univerzah in mednarodnih slavističnih srečanjih ter z različnimi objavami je veliko pripomogel tudi k poznavanju slovenske književnosti v tujini. V petdesetih letih se je s svojim znanstvenim, pedagoškim, uredniškim in publicističnim delom uveljavil kot vodilni zgodovinar slovenske književnosti in prešernoslovec.⁴

Ko smo leta 1992 prevzeli Slodnjakovo pisno zapuščino v Arhiv Republike Slovenije, je obsegala 6,4 t. m., narejen pa je bil prevzemni seznam. Pozneje je bila izločena zasebna korespondenca, ki po preureditvi obsega 1,4 t. m. oziroma jo hranimo v štirinajstih skatlah. Najzgodnejše pismo je iz leta 1931, ko je Slodnjak še poučeval na Trgovski akademiji v Ljubljani, najstarejše ohranjeno pismo v tem fondu pa je iz leta 1983. Vsebinsko se korespondenca deli na trinajst sklopov, in sicer: na *pisma* oziroma koncepte pisem, ki jih je Slodnjak sam napisal (1955-1981); na *družinsko korespondenco* (1955-1979); na *korespondenco njegove žene Brede Slodnjak* (1956-1983); na Slodnjakove *beležnice in vizitke*; na Slodnjakovo *korespondenco*, ki je zaradi lažjega iskanja urejena po abecedi pošiljateljev, enkrat

¹ AS 1404, Osebni fond dr. Antona Slodnjaka 1869-1983, Privatna korespondenca 1931-1983, t. e. 2, a. e. 47.

² Darilno pogodbo sta sklenila Breda Slodnjak (kot darovalka) in Arhiv Republike Slovenije (kot obdarjenec) dne 1. 10. 1992 v Ljubljani.

³ Anton Slodnjak, *Geschichte der slowenischen Literatur*. Walter de Gruyter & Co.: Berlin 1958 (Grundriss der slawischen Philologie und Kulturgeschichte).

⁴ Darko Dolinar, *Slodnjak, Anton*. Enciklopedija Slovenije, 11. zv., Mladinska knjiga: Ljubljana 1997, str. 146-147.

po abecedi fizičnih oseb oziroma osebnih imen (1931-1983), drugič po abecedi pravnih oseb (1934-1982); na čestitke ob raznih imenovanjih (1967-1982); na čestitke ob Slodnjakovi 60-, 70-, 75- in 80-letnici (1959-1979); na božične in novoletne čestitke (1965-1979); na sožalja (1952-1974); na vabila (1963-1982); na račune in naročilnice (1960-1979) in nazadnje na razglednice (1952-1980).

Izmed naštetih vsebinskih sklopov je najbolj obsežen del *Korespondenca po abecedi fizičnih oseb oziroma osebnih imen* in *Korespondenca po abecedi pravnih oseb*. Le ta obsega 585 a. e. (arhivskih enot), kar je več kot tri četrtine celotne korespondence (617 a. e.). Vsaka arhivska enota pomeni enega korespondenta, pa naj bo to fizična ali pravna oseba. Vsak korespondent pa ima različno število pisem, in sicer od 1 pa do 181, kot jih ima na primer dr. Janko Lavrin, dolgoletni Slodnjakov prijatelj.⁵ Pri vsakem korespondentu je torej v inventarju navedeno število pisem, razglednic ali vizitk, ki jih je ta poslal Slodnjaku, nadalje letnica prvega in zadnjega poslanega pisma, kraji, od koder so pisma poslana, ter druge pravne oziroma fizične osebe, povezane s pošiljateljem.

Če je bil pošiljatelj predavatelj na univerzi in je pošiljal pisma včasih v njenem imenu, včasih pa čisto iz osebnih razlogov, ga boste našli pod pravno osebo, in sicer pod imenom univerze na kateri dela in od koder pošilja pisma. Ker pa gre v pisemih največkrat za osebne zadeve in so samo v enem ali dveh primerih zapisana v imenu neke pravne osebe, je v tem primeru korespondent uvrščen pod fizično osebo. V obeh primerih pa je navedena tudi – drugi primer – pravna oziroma – prvi primer – fizična oseba, ki so zapisani tudi v kazalu na koncu inventarja.

Toliko torej o sami fizični ureditvi gradiva. Drugače je vsebinski del *Slodnjakove korespondence* tudi najzanimivejši del gradiva. Že sama imena korespondentov nam povedo veliko, na primer muzikolog dr. Dragotin Cvetko, münchenški založnik Rudolf Trofenik, pesnik Alojz Gradnik, profesor (preporodovec) Janez Kolar, fizik dr. Lavo Čermelj, profesor teologije, bibliacist dr. Jakob Aleksič, slavist Stanko Janež in drugi. Kot najzanimivejše pravne osebe pa naj navedem Društvo slovenskih književnikov v Ljubljani, Društvo za proučevanje Dositeja in Vuka v Beogradu, Slavistično društvo Slovenije in podružnica le-tega za Koroško v Slovenj Gradcu, Češkoslovaško akademijo znanosti v Pragi, Vzhodno akademijo na Dunaju, Jugoslovansko akademijo znanosti in umetnosti v Zagrebu, Inštitut Johanna Gottfrieda Herderja v Marburgu, Inštitut za zgodovino vzhodne in jugovzhodne Evrope v Münchnu, Jagellonsko univerzo v Krakovu, Kolumbijsko univerzo v New Yorku, Univerzo Johanna Wolfganga Goetheja v Frankfurtu ob Majni itn. Z vsemi naštetimi korespondenti je imel Slodnjak dokaj pogoste stike, in ker ni živel v dobi elektronske pošte, so ti stiki na srečo ohranjeni, ovekovečeni na pisemskem papirju.

Za konec bi omenila še en zanimiv vsebinski sklop. To so *Čestitke ob Slodnjakovi 60-, 70-, 75- in 80-letnici*. Torej čestitke, ki jih je dobival ob svojih velikih življenjskih jubilejih, ko so mu pisali nekdanji učenci, kolegi z drugih univerz, rojaki in drugi prijatelji. Ti so ga v pisemih, kot so zapisali, ohranili v lepem spominu, podobno kot v zgoraj navedenem pismu nekdanja učenka Ivana Černič. V teh pisemih zvemo več o Slodnjakovi osebni plati pa tudi o njegovem bogatem znanju, ki ga je nosil s seboj in ga nesebično delil drugim.

⁵ AS 1404, Osebni fond dr. Antona Slodnjaka 1869-1983, Privatna korespondenca 1931-1983, t. e. 5, a. e. 217: Lavrin dr. Janko (181, 1951-1980; Bled, Chalfont St. Giles – Bucks, East Putney – London, Kaštel, Krupa – Semič, Ljubljana, London, Nottingham, Oxford, Piran, Rim, Smarden – Kent, Split, Thames Ditton – Surrey), Nottinghamska univerza, Oddelek za slovanske jezike, Nottingham/Dom književnikov, Bled/.

Predmet: Prijedlog Odsjeka za jugoslavenske jezike i književnosti da se proř. dr Antonu Slodnjaku iz Ljubljane podijeli počasni doktorat.

VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA

u
Z A G R E B U

Odsjek za jugoslavenske jezike i književnosti predlaže jednoglasno da se prilikom proslave tritagodišnjice Filozofskog fakulteta u Zagrebu izabere za počasnog doktora Zagrebačkog sveučilišta akademik i sveuč. profesor u penziji dr Anton Slodnjak iz Ljubljane.

Anton Slodnjak je ugledan znanstveni radnik na području slovenistike i slavistike. Vrlo živahne veze održavao je s kulturnim i znanstvenim krugom Hrvatske i obradivao dodirne probleme slovenske i hrvatske kulture.

Anton Slodnjak je rođen 13. lipnja 1899. u Bodkovicima u Sloveniji. Klasičnu gimnaziju polazio je u Mariboru od 1912. do 1920. Poslije toga je studirao slavistiku na Ljubljanskom sveučilištu i 1925. položio doktorski ispit na temelju disertacije o Davorinu Trstenjaku. Od 1925. do 1927. studirao je u Krakovu, a od 1926. do 1927. bio je ondje lektor za slovenski jezik. Od 1927. do 1940. bio je profesor slovenskog jezika i književnosti na Trgovačkoj akademiji u Ljubljani. Za vrijeme okupacije hapšen i zatvaran. Poslije oslobođenja bio je načelnik odjela za stručno školstvo u Ministarstvu za trgovinu i opskrbu. Od 1947. do 1950. bio je izv. profesor za slovenski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a od 1950. do 1959. redovni profesor za slovensku književnost na Filozofskom fakultetu u Ljubljani. Od 1961. do 1965. predavao je slovensku, hrvatsku i srpsku književnost na Filozofskom fakultetu u Frankfurtu na Maini. God. 1967. izabran je za redovnog člana Slovenske akademije znanosti i umjetnosti. Sada je u penziji i živi u Ljubljani.

Akademik Slodnjak pripada među najplodnije i najuglednije književne historike Slovenije. Izdavao je tekstove slovenskih pisaca s kritičkim tumačenjem, pisao studije o slovenskim istaknutim književnicima, objavio i povijesti slovenske književnosti na slovenskom i njemačkom jeziku, a i sam pisao romane. Nije moguće u kratkom tekstu prikazati

- 2 -

svu njegovu obilnu djelatnost, pa će biti nužno spomenuti samo najglavnije.

U svojem znanstvenom istraživanju prof. Slodnjak je osobitu pažnju posvetio književnom djelu F. Prešerna, F. Levstika, S. Vraza i slovenskom realizmu i naturalizmu. Njegove studije "France Prešeren" /Beograd 1962, str. 425/ i "Prešernovo življenje" /Ljubljana 1964, str. 327/ pripadaju među najbolje literarnohistorijske tekstove o ovom prvaku slovenske poezije. Studije "Realizam I", "Realizam II" i "Nova struja" obrađuju ovo značajno razdoblje slovenske književnosti od 1848. do 1900. I njegove "Študije in eseji" /Ljubljana 1966, str. 271/ daju nove i zanimljive poglede i spoznaje o značajnim zbivanjima u slovenskoj književnosti. Već g. 1934. objavio je u Ljubljani "Pregled slovenskega slovstva" na 548 strana, koja se odlikuje novim gledanjem na probleme slovenske književnosti, a g. 1958. prikazao je na njemačkom jeziku povijest slovenske književnosti pod nazivom "Geschichte der slovenischen Literatur" /Berlin, str. 363/. Za nas su od posebnog interesa njegove studije i izdavanje slovenskih spisa Stanka Vraza /"Slovenska djela" I i II, 1952/.

Literarnohistorijsko djelo akademika Antona Slodnjaka odlikuje se pouzdanošću istraživača, velikom erudicijom i smislom za pronalaznje umjetničkih vrednota i neposrednom povezanošću sa društvenom i narodnom situacijom u razvoju. Na temelju toga Slodnjakove studije o slovenskoj književnosti pripadaju među najvrednije slovenske tekstove te vrste.

Odajući priznanje akademiku Antonu Slodnjaku počasnim doktoratom Zagrebačkog sveučilišta, mi odajemo priznanje jednom od najuglednijih slovenskih učenjaka.

IZ ODSJEKA ZA JUGOSLAVENSKE
JEZIKE I KNJIŽEVNOSTI

Predlog za častni doktorat, iz fonda dr. Antona Slodnjaka